

היעד הבא של רכבת הסטארט-אפ ניישון: החברה הערבית

ריבוי החסמים בשוק הטכנולוגיה הערבי ומיעוט המיזמים הערביים בו גרמו לכך שרק מעט חברות טכנולוגיות, במיוחד חברות הזנק, פועלות באוכלוסייה הערבית. מה צריך לעשות כדי לפתח את ההיי-טק בחברה הערבית ולצמצם את הפערים בינה לבין החברה היהודית? | עו"ד פיארט טמיש

עו"ד פיארט טמיש | צילום: אופיר אייב

שמסתכלים על תוצרים חיוביים נוספים של הצלחה זו - הפחתת רמת העוני בחברה הערבית ושיעורי האבטלה בקרבה; הורדת שיעורי הפגיעה בחברה הערבית; הקלה על שילוב צעירים ערבים ונשים ערביות בתעשיית ההיי-טק ועוד.

גם אצלנו בפישר (FBC & Co), כמשרד שמתגאה בהעסקת אוכלוסיות מגוונות ואשר מספר הולך וגדל מבוגריו ועובדיו בהווה מגיעים מהחברה הערבית, אנו יודעים כי הדרך לאקו-סיסטם מפותח עוד ארוכה, אולם גם עם צעדים קטנים נגיע.

פתיחת סניפים של חברות טכנולוגיות בצפון

דיון בפיתוח ההיי-טק הערבי חייב להתייחס למאפייני הגיאוגרפי (שיש לו גם הקשר תרבותי) של החברה הערבית: יותר מ-60% מהאוכלוסייה הערבית מרוכזת בצפון - רחוק מאוד ממרכז ומתחמי ההיי-טק בתל-אביב רבתי (וללא תחבורה ציבורית מפותחת), אזור שבו התשתית הנדרשת לפיתוח תעשייה זו אינה מפותחת כלל. זהו אזור שמהנדסים ערבים, ברובם, אינם מעוניינים להעתיק את מגוריהם ממנו. לכן, יש להשקיע בהכשרת אותה קרקע על מנת להפוך אותה לפורייה לצמיחת מיזמים ויזמים. לדוגמה, פתיחת סניפים של חברות טכנולוגיות מבוססות בצפון עשויה לסייע רבות למאמץ זה. מגמה כזו, אם תהיה, עשויה לסייע במיצוי הפוטנציאל הגלום באוכלוסייה הערבית (אשר חלקה מקרב כלל הסטודנטים בתארים ראשונים בתחומי הטכנולוגיה עומד כיום על כ-12.8%), בין היתר, גם למי לוי המשרות הלא-מאוישות בשוק ההיי-טק, שעמד אשתקד על כ-13 אלף משרות.

בנוסף, יש לקדם רישות בין הערבים העוסקים בענף ההיי-טק, בינם לבין עצמם ובינם לבין האנשים שבאקו-סיסטם הכללי; לחיבורם ולהגביר את המודעות לעובדים (הפוטנציאלים והפעילים) הערבים בענף ההיי-טק - דרך מפגשי מיט-אפים, כנסים חשיפה, חיבורם הרשת בצורה ממוסדת; ולהביא למיסוד שיתופי פעולה בין גורמי הממשלה, האקדמיה, החברה האזרחית והיזמים הערבים. בהקשר זה יש לציין את מאמציה של עמותת חאסוב, אשר הקימה את מועדון האנג'לים הערבים (Arab Angels Club), שנמצא כיום במחזור השני ושלכותב שורות אלה היה הכבוד להיות חלק ממחזור הראשון, מועדון אשר חבריו כבר החלו להשקיע במיזמים טכנולוגיים ערבים.

קהילת הסטארט-אפ בישראל משגשגת. בשנת 2020 לבדה, שנת שיא, היו 20 הנפקות של חברות טכנולוגיות (בזמן שבחברה הערבית כמעט לא הייתה חברה ערבית אחת שאין בהן שותף יהודי שהגיעה לסבב גיוס A). אולם, אני רוצה להאמין בעתיד זוהר, בו ההיי-טק הערבי מדביק את הפער מהר ובכך יתממש החלום (לפחות שלנו) שההנפקה הבאה או האקזיט של היוניקורן הבא בישראל יהיה של חברה שיזמיה הם מהחברת הערבית.

הכותב נמנה על משרד פישר (FBC & Co. FISCHER)

וניחוליות בחברות טכנולוגיות במשק, שכמעט אינו קיים. הסתכלות השוואתית מעניינת עוד יותר היא על הפערים שבין החברה הערבית לבין החברה היהודית במובן של שיעור החברות הטכנולוגיות (ובעיקר חברות הזנק) שבבעלות (או בהובלה) ערבית לעומת אלו שבבעלות יהודית. על-פי דוח הוועדה הבין-משרדית לקידום חדשנות והיי-טק בחברה הערבית מיוני 2021, מתוך יותר מ-8,000 חברות הזנק הפעילות בישראל, כ-100 בלבד הן חברות בבעלות ערבית, היינו, כ-1.25%.

חשוב מכך, אם נשווה בין סכומי ההשקעות בשלב ה"סיד" שנעשו באותן חברות, נראה כי בשנת 2019, עמד חלקן של חברות הזנק הערביות על כ-2.9% מכלל ההשקעות בחברות הזנק במשק - 6.9 מיליון דולר מתוך 234 מיליון דולר.

מבין כלל הנתונים שנפרשו כאן, הנתון האחרון דווקא מעודד וזאת למרות היותו נמוך מאוד. הוא מעיד על כך שהנתח של חברות הזנק הערביות מכלל ההשקעות במשק, בשנת 2019, היה יותר מכפול ביחס לשיעורן של אותן חברות מכלל חברות הזנק במשק. אני סבור, כי נתון זה יכול להעיד על מגוון תופעות אפשריות, כגון: עוררות בקרב האוכלוסייה הערבית לסוג זה של השקעות, בהיות שלב הסיד מאופיין בעיקר בהשקעות של המעגל הקרוב ליזמים; הגברת מודעות לעצם קיומם של מיזמים ערביים ובפרט כאלה שמראים פוטנציאל צמיחה המצדיק השקעה; תיאבון שפיתחו משקיעים ישראלים (או בינ"ל) למיזמים ערביים סקטוריאליים, מתוך זיהוי ההזדמנות בשוק הערבי כשוק יצרני-צרכני, או כשוק שיכול להוות שער לשווקים רחבים יותר; התפתחות היזם הערבי הממוצע והתחמשותו בכלים הנדרשים כדי להצליח בגיוס השקעות; עלייה ברמת הטכנולוגיה או החדשנות אשר מציעים מיזמים ערבים; גידול בנוכחות של יזמים ערבים במיט-אפים ואירועים טכנולוגיים אחרים ועוד.

עיכוב בפיתוח אקו-סיסטם תומך

חד עם זאת, צריך להכיר בכך שישנם תנאים חיוניים נוספים אותם יש לטפח ולפתח על מנת שמגמה חיובית זו תימשך (ויש לה עוד מרחק רב לעבור), כגון: יצירת מרחבי עבודה משותפים, קידום אנליסטים, מאיצים, מכוני מחקר, כנסים, מיט-אפים, נותני שירותים (עורכי דין ורואי חשבון) מיומנים וקרובים לריכוז האוכלוסייה הערבית בקרבה פיזית, מנטלית ותרבותית.

שילוב של שני גורמים עיקריים - ריבוי החסמים בשוק הטכנולוגיה הערבי ומיעוט המיזמים הערביים בשוק, הביא באופן אינהרנטי לעיכוב בפיתוח אקו-סיסטם תומך. אין תחליף לאקו-סיסטם שכזה לצורך מתן ה"בוסט" הנדרש ליזמים הערבים להצליח במשימתם, שהינה גם משימה לאומית שיש בה, בין היתר, כדי להעלות את רמת תרומתה של החברה הערבית לתל"ג (שיעור האוכלוסייה הערבית במדינה הוא כ-21% ותרומתה לתל"ג אינו מגיע למחצית משיעור זה). זאת, גם לפני

בשלהי חודש אוקטובר 2021 חגגה הממשלה קבלת החלטה מס' 550, שעניינה אישור "התוכנית הכ"לית לצמצום פערים בחברה הערבית עד לשנת 2026". פרק שלם הקדישה תוכנית החומש האמורה לעידוד תעסוקת צעירים ערבים בתחום ההיי-טק ושיפור ההון האנושי בקרב החברה הערבית. הפערים עליהם הצהירה התוכנית כי תצמצם הם כה גדולים (כפי שיוצג עתה) ובהיעדר קביעת יעדים מספריים בתוכנית, לא ברור מה יסווג בעיני מקבלי ההחלטות כהצלחה.

הגברת המודעות

על-מנת לשים את הדברים בהקשרם הנכון, קצת מספרים: מנתוני הלמ"ס עולה, כי כ-98% מעובדי ההיי-טק בישראל הם יהודים, ורק כ-1.9% הם ערבים, אשר מהווים כ-1% בלבד מכלל המועסקים הערבים במשק (לעומת 10% באוכלוסייה הכללית). שיעור הנשים הערביות מתוך אותן אחוזי בודד הוא כ-32%, שלא לדבר על שיעור הערבים במשרות בכירות